

Ohjeet

Ohjeet 02/2024 yleisen tietosuoja-asetuksen 48 artiklasta

Versio 2.1

Annettu 4. kesäkuuta 2025

Translations proofread by EDPB Members.

This language version has not yet been proofread.

Aiemmat versiot

Versio 1.0	2. joulukuuta 2024	Ohjeiden hyväksyminen julkista kuulemista varten
Versio 2.0	4. kesäkuuta 2025	Ohjeiden hyväksyminen julkisen kuulemisen jälkeen
Versio 2.1	20. kesäkuuta 2025	Liitettä tarkennettu

TIIVISTELMÄ

Yleisen tietosuoja-asetuksen 48 artiklassa säädetään seuraavaa: *”Kolmannen maan tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätös, jossa rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista, voidaan tunnustaa tai saattaa millään tavoin täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos se perustuu pyynnön esittäneen kolmannen maan ja unionin tai sen jäsenvaltion väliseen voimassa olevaan kansainväliseen sopimukseen kuten keskinäiseen oikeusapusopimukseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän luvun mukaisten muiden siirtoa koskevien perusteiden soveltamista.”*

Näiden ohjeiden tarkoituksena on selventää tämän artiklan tarkoitusta ja tavoitetta, myös sen vuorovaikutusta yleisen tietosuoja-asetuksen V luvun muiden säännösten kanssa. Niissä annetaan myös käytännön suosituksia EU:ssa sijaitseville rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille, jotka saattavat vastaanottaa kolmansien maiden viranomaisilta pyyntöjä henkilötietojen luovuttamisesta tai siirtämisestä.

Säännöksen päätavoitteena on selventää, että kolmansien maiden viranomaisten päätöksiä ei voida automaattisesti ja suoraan tunnustaa tai panna täytäntöön EU:n jäsenvaltiossa. Näin korostetaan oikeudellista itsemääräämisoikeutta suhteessa kolmansien maiden lainsäädäntöön. Pääsääntöisesti ulkomaisten päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpanokelpoisuus varmistetaan sovellettavilla kansainvälisillä sopimuksilla.

Jos EU:ssa sijaitseva rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä saa kolmannen maan viranomaiselta henkilötietoja koskevan pyynnön ja vastaa siihen, tällainen tietojen siirto on yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen siirto, ja sen on oltava 6 artiklan ja V luvun säännösten mukainen riippumatta siitä, onko sovellettavaa kansainvälistä sopimusta olemassa.

Kansainvälisessä sopimuksessa voidaan määrätä sekä oikeusperusteesta (6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan mukaisesti) että siirtoa koskevasta perusteesta (46 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti).

Jos kansainvälistä sopimusta ei ole tai jos sopimuksessa ei määrätä 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan mukaisesta oikeusperusteesta, voidaan ottaa huomioon muita oikeudellisia perusteita. Samoin, jos kansainvälistä sopimusta ei ole tai jos sopimuksessa ei määrätä 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisista asianmukaisista suojatoimista, voidaan soveltaa muita siirtoa koskevia perusteita, kuten 49 artiklassa säädettyjä poikkeuksia.

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	5
2	Ohjeiden soveltamisala	6
3	Asetuksen 48 artiklan tavoite	7
4	Tilanteita, joissa 48 artiklaa voidaan soveltaa	7
5	Edellytykset, joiden täyttyessä rekisterinpitäjät ja henkilötietojen käsittelijät voivat vastata kolmansien maiden viranomaisten pyyntöihin.....	8
5.1	Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan noudattaminen	9
5.2	Yleisen tietosuoja-asetuksen V luvun noudattaminen	11
	Liite – Käytännön toimet.....	14

Euroopan tietosuojaneuvosto, joka

ottaa huomioon luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27 päivänä huhtikuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2016/679/EU, jäljempänä 'yleinen tietosuoja-asetus', 70 artiklan 1 kohdan e alakohdan,

ottaa huomioon ETA-sopimuksen sekä erityisesti sen liitteen XI ja pöytäkirjan 37, sellaisina kuin ne ovat muutettuina 6. päivänä heinäkuuta 2018 annetulla ETA:n sekakomitean päätöksellä N:o 154/2018¹,

ottaa huomioon työjärjestyksensä 12 ja 22 artiklan,

ON ANTANUT SEURAAVAT OHJEET

1 JOHDANTO

1. Yleisen tietosuoja-asetuksen 48 artiklassa, jonka otsikko on "Siirrot ja luovutukset, joita ei sallita unionin lainsäädännössä", säädetään seuraavaa: *"Kolmannen maan tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätös, jossa rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista, voidaan tunnustaa tai saattaa millään tavoin täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos se perustuu pyynnön esittäneen kolmannen maan ja unionin tai sen jäsenvaltion väliseen voimassa olevaan kansainväliseen sopimukseen kuten keskinäiseen oikeusapusopimukseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän luvun mukaisten muiden siirtoa koskevien perusteiden soveltamista."*
2. Näiden ohjeiden tarkoituksena on selventää yleisen tietosuoja-asetuksen 48 artiklan tarkoitusta ja tavoitetta, myös sen vuorovaikutusta yleisen tietosuoja-asetuksen V luvun muiden säännösten kanssa. Niissä myös annetaan käytännön suosituksia EU:ssa sijaitseville rekisterinpitäjille ja henkilötietojen käsittelijöille, jotka saattavat vastaanottaa kolmansien maiden viranomaisilta pyyntöjä henkilötietojen luovuttamisesta tai siirtämisestä².
3. Säännös kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun, "Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille". Tämä tarkoittaa, että sitä on luettava yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen 44 artiklan kanssa. Siinä todetaan selvästi, että **"[k]aikkia tämän luvun säännöksiä on sovellettava, jotta varmistetaan, että [yleisellä tietosuoja-asetuksella] taattua luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojan tasoa ei vaaranneta"**. Lisäksi 48 artiklaa olisi luettava yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 102 kappaleen kanssa. Siinä tehdään selväksi, että yleinen tietosuoja-asetus *"ei vaikuta unionin ja kolmansien maiden välillä tehtyihin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka koskevat henkilötietojen siirtoa, rekisteröidyille taattavat asianmukaiset suojatoimet mukaan lukien"*.

¹ Viittaukset 'EU' ja 'jäsenvaltiot' tarkoittavat tässä asiakirjassa aina 'ETA:a' ja 'ETA:n jäsenvaltioita'.

² Asetuksen 48 artiklassa viitataan 'siirtoihin tai luovutuksiin'. Ohjeissa käytetään siksi näitä käsitteitä, vaikka tietosuojaneuvosto teki ohjeissaan 05/2021 selväksi, että henkilötietojen luovuttaminen katsotaan siirroksi edellyttäen, että ohjeiden kolme kriteeriä täyttyvät (ks. tietosuojaneuvoston ohjeiden 05/2021 osa 2.2, joka koskee 3 artiklan soveltamisen ja yleisen tietosuoja-asetuksen V luvun mukaisia kansainvälisiä siirtoja koskevien säännösten välistä vuorovaikutusta).

2 OHJEIDEN SOVELTAMISALA

4. Näissä ohjeissa keskitytään pyyntöihin, joiden tavoitteena on kolmannen maan viranomaisen ja EU:ssa sijaitsevan yksityisen yhteisön välinen suora yhteistyö (toisin kuin muissa tilanteissa, joissa henkilötietoja vaihdetaan suoraan EU:n ja kolmansien maiden viranomaisten välillä esimerkiksi keskinäisen oikeusapusopimuksen perusteella). Tällaisia pyyntöjä voi tulla eri viranomaisilta, myös yksityistä sektoria valvovilta viranomaisilta, kuten pankkialan sääntelyviranomaisilta ja veroviranomaisilta, sekä lainvalvonnasta ja kansallisesta turvallisuudesta vastaavilta viranomaisilta³.
5. Nämä ohjeet koskevat ainoastaan tilannetta, jossa tällaiset pyynnöt on osoitettu EU:ssa sijaitseville rekisterinpitäjille tai henkilötietojen käsittelijöille, joiden tekemään henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen 3 artiklan 1 kohtaa.
6. Asetuksen 48 artiklassa ei eroteta toisistaan yksityisiä tai julkisia rekisterinpitäjiä ja henkilötietojen käsittelijöitä, jotka saavat henkilötietoja koskevan pyynnön kolmannen maan viranomaisilta. Näitä ohjeita varten seuraavassa analyysissä keskitytään kuitenkin EU:ssa sijaitseville yksityisille yhteisöille osoitettuun suoriin pyyntöihin, koska tämä näyttää olevan yleisin tilanne, jossa 48 artiklaa sovelletaan, ja koska viranomaisille osoitetut pyynnöt kuuluvat yleensä kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettuun kansainväliseen yhteistyökehykseen.
7. Tietosuojaneuvosto korostaa, että kolmansien maiden viranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä voidaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten lisäksi säännellä muilla säännöillä⁴. Ohjeissa ei käsitellä näitä vaatimuksia.
8. Ohjeissa ei käsitellä myöskään tilannetta, joka voi tapahtua käytännössä, kun kolmannen maan viranomainen pyytää henkilötietoja alueellaan sijaitsevalta yhteisöltä (emoyhtiö), joka sitten pyytäisi EU:ssa sijaitsevalta tytäryhtiöltään tietoja voidakseen vastata pyyntöön. Tällaisessa tilanteessa tietojen liikkuminen EU:ssa sijaitsevalta tytäryhtiöltä kolmannessa maassa sijaitsevalle emoyhtiölle on siirto. Viejänä toimivan EU:ssa sijaitsevan tytäryhtiön on näin ollen noudatettava yleistä tietosuoja-asetusta ja erityisesti sen 6 artiklaa ja V lukua. Asetuksen 45 artiklan mukainen tietosuojan riittävyyttä koskeva päätös voi olla tällaisissa siirroissa merkityksellinen väline sen mukaan, mikä päätöksen soveltamisala on. Koska pyyntö kuitenkin alun perin osoitetaan yhteisölle, joka sijaitsee samassa kolmannessa maassa kuin pyynnön esittänyt viranomainen, tämä tilanne ei kuulu 48 artiklan soveltamisalaan.

³ Lainvalvontaa ja kansallista turvallisuutta varten tietoja vaihdetaan yleensä asianomaisten viranomaisten välillä, joten 48 artiklaa ei sovelleta, koska tällaiset siirrot eivät kuulu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tietosuojaneuvosto toistaa näin ollen yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artiklaa koskevissa ohjeissaan esittämänsä kannan, jonka mukaan ”[k]un olemassa on kansainvälinen sopimus, kuten keskinäinen oikeusapusopimus, EU:ssa toimivien yritysten olisi yleensä evättävä suorat pyynnöt ja ohjattava pyynnön esittävä kolmas maa tarkastelemaan voimassa olevaa keskinäistä oikeusapusopimusta tai muuta sopimusta”. Viime aikoina on kuitenkin pyritty neuvottelemaan kansainvälisiä sopimuksia, joissa määrätään myös kolmansien maiden lainvalvontaviranomaisten suorista pyynnöistä saada pääsy EU:ssa sijaitsevien yksityisten yhteisöjen käsittelemiin henkilötietoihin. Tästä on esimerkkinä tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista (CETS nro 224).

⁴ Esimerkiksi kolmannen maan lainvalvontaviranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön osalta sovellettaisiin myös pyynnön vastaanottaneen yhteisön jäsenvaltion rikosprosessisääntöjä.

3 ASETUKSEN 48 ARTIKLAN TAVOITE

9. Asetuksen 48 artiklan mukaan kolmansien maiden viranomaisten päätökset, joissa EU:ssa sijaitsevalta rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista, voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön ainoastaan, jos ne perustuvat pyynnön esittäneen maan ja unionin tai sen jäsenvaltion väliseen voimassa olevaan sovellettavaan kansainväliseen sopimukseen⁵⁶, kuten keskinäiseen oikeusapusopimukseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta yleisen tietosuojasetuksen V luvun mukaisten muiden siirtoa koskevien perusteiden soveltamista. Tällä artiklalla säännellään kolmansien maiden tuomioistuinten ja viranomaisten pääsyä henkilötietoihin, joihin sovelletaan yleisellä tietosuojasetuksella taattua suojaa. Johdanto-osan 115 kappaleessa selvennetään, että säännöksen tarkoituksena on suojata henkilötietoja kolmansien maiden lakien soveltamiselta niiden alueen ulkopuolella, sillä se ”*voi olla kansainvälisen oikeuden vastaista ja estää [yleiseen tietosuojasetukseen perustuvan] luonnollisten henkilöiden suojan toteutumisen unionissa*”.
10. Kun siis EU:ssa käsiteltyjä tietoja siirretään tai luovutetaan kolmannen maan viranomaisen suoran pyynnön perusteella, tällaiseen luovutukseen sovelletaan yleistä tietosuojasetusta, ja se on V luvussa tarkoitettu siirto. Tämä tarkoittaa, että kuten kaikissa yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvissa siirroissa, käsittelylle on aina oltava 6 artiklassa tarkoitettu oikeusperuste ja V luvussa tarkoitettu siirtoa koskeva peruste.
11. Tietosuojaneuvosto vahvistaa, että ulkomaisen viranomaisen pyyntö ei itsessään ole käsittelyn oikeusperuste tai siirtoa koskeva peruste⁷.

4 TILANTEITA, JOISSA 48 ARTIKLAA VOIDAAN SOVELTAA

12. Asetuksen 48 artiklaa sovelletaan tilanteissa, joissa EU:ssa sijaitseva rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä saa kolmannen maan hallintoviranomaiselta tai tuomioistuimelta päätöksen, jossa vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista. Säännöksen käsitteillä ’tuomioistuin’ ja ’hallintoviranomainen’ tarkoitetaan kolmannen maan julkista elintä. Tietosuojaneuvosto katsoo, että terminologia, jonka perusteella kolmannen maan elin luokittelee pyyntönsä ’päätökseksi’, ei ole ratkaiseva 48 artiklan soveltamisen kannalta, kunhan kyseessä on kolmannen maan viranomaisen virallinen pyyntö.

⁵ Ks. unionin tekemän kansainvälisen sopimuksen osalta unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-327/91, Ranskan tasavalta v. komissio, 27 kohta. EY:n perustamissopimuksen 228 artiklan osalta unionin tuomioistuin toteaa, että 228 artiklassa käytetään käsitettä ’sopimus’ yleisessä merkityksessä, ja sillä tarkoitetaan kaikkia kansainvälisen oikeuden oikeussubjektien tekemiä velvoittavia sitoumuksia niiden muodosta riippumatta.

⁶ Tämä sanamuoto vastaa kansainvälisen oikeuden sääntöjä, joiden mukaan kansallisen tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätöksellä ei ole oikeusvaikutuksia muilla lainkäyttöalueilla, ellei sovellettavassa kansainvälisessä sopimuksessa toisin määrätä. Näin ollen silloin, kun kolmansien maiden päätökset on osoitettu EU:ssa sijaitseville yhteisöille, kyseisen kolmannen maan ja EU:n tai kyseisen jäsenvaltion välillä on oltava voimassa kansainvälinen sopimus, jotta kyseiset päätökset voidaan tunnustaa ja saattaa täytäntöönpanokelpoiseksi unionin tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Se, että kansainvälistä sopimusta tarvitaan, jotta kolmannen maan päätös voidaan tunnustaa ja saattaa täytäntöönpanokelpoiseksi, on kuitenkin pidettävä erillään siitä, voidaanko henkilötietoja siirtää laillisesti kolmanteen maahan myös ilman tällaista sopimusta.

⁷ Ks. tämän osalta myös tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen vastaus kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle Yhdysvaltojen pilvipalvelulain vaikutuksesta henkilötietojen suojaa koskevaan eurooppalaiseen oikeudelliseen kehykseen (liite), s. 3.

13. Tietosuojaneuvosto katsoo, että 48 artiklan sanamuoto sisältää kaikki mahdolliset tavat, joilla EU:ssa sijaitseva rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä voi saattaa henkilötiedot kolmannen maan viranomaisen saataville.
14. Asetuksen 48 artiklassa ei rajoiteta tarkoituksia, joita varten kolmannen maan viranomainen voi pyytää tietoja. Näin ollen kolmansien maiden viranomaisten eri yhteyksissä ja eri tarkoituksia varten esittämät pyynnöt kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan. Tämä koskee esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten, kansallisten turvallisuusviranomaisten, rahoitusalan sääntelyviranomaisten tai lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden hyväksymisestä vastaavien viranomaisten esittämiä pyyntöjä.
15. Asetuksen 48 artiklassa ei eroteta toisistaan tilannetta, jossa kolmannen maan viranomainen pyytää EU:ssa sijaitsevalta rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä henkilötietojen siirtoa tai luovutusta ja rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä voi kieltäytyä noudattamasta pyyntöä ilman EU:n tai kolmannen maan lainsäädännön mukaisia kielteisiä oikeudellisia seurauksia, ja tilannetta, jossa kieltäytyminen voi johtaa seuraamuksiin noudattamatta jättämisestä. Tietosuojaneuvosto muistuttaa, että **kaikissa tapauksissa on sovellettava niin sanottua kaksivaiheista testiä**, kun henkilötietoja siirretään kolmansiin maihin: *Ensinnäkin tietojenkäsittelylle on oltava oikeusperuste kaikkien asiaankuuluvien yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten mukaisesti, ja toiseksi on noudatettava V luvun säännöksiä. Henkilötietojen käsittelyn eli siirron tai luovuttamisen on siis oltava 5 artiklan yleisten periaatteiden mukaista ja perustuttava yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa määritettyyn oikeusperusteeseen*⁸.

5 EDELLYTYKSET, JOIDEN TÄYTTYESSÄ REKISTERINPITÄJÄT JA HENKILÖTIE TOJEN KÄSITTELIJÄT VOIVAT VASTATA KOLMANSIEN MAIDEN VIRANOMAISTEN PYYNTÖIHIN

16. Kyseinen 48 artikla kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun ”Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille”, ja sitä on luettava yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen 44 artiklan kanssa. Siinä todetaan, että ”[s]ellaisten henkilötietojen siirto, joita käsitellään tai joita on tarkoitus käsitellä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle siirtämisen jälkeen, toteutetaan vain jos rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä noudattavat tässä luvussa vahvistettuja edellytyksiä ja ellei tämän asetuksen muista säännöksistä muuta johdu; tämä koskee myös henkilötietojen siirtämistä edelleen kyseisestä kolmanteesta maasta tai kansainvälisestä järjestöstä toiseen kolmanteen maahan tai toiselle kansainväliselle järjestölle”. Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 115 kappaleessa selvennetään, että tiedonsiirrot olisi sallittava vain, jos yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistetut edellytykset täyttyvät. Tämä tarkoittaa, että henkilötietojen siirtäminen tai luovuttaminen kolmannen maan viranomaisen pyynnön perusteella edellyttää, että käsittelylle on oikeusperuste (yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artikla) ja että henkilötietojen siirtoa kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille koskevia vaatimuksia noudatetaan (yleisen tietosuoja-asetuksen V luku).

⁸ Ks. tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen vastaus kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle Yhdysvaltojen pilvipalvelulain vaikutuksesta henkilötietojen suojaa koskevaan eurooppalaiseen oikeudelliseen kehykseen, s. 3. Ks. 25. toukokuuta 2018 annetun asetuksen (EU) 2016/679 49 artiklan mukaisia poikkeuksia koskevat Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet 2/2018.

17. Kuten jo mainittiin, sen lisäksi, että rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän on varmistettava yleisen tietosuoja-asetuksen noudattaminen, sen on ehkä noudatettava muista säädöksistä johtuvia lisävaatimuksia, kuten kansallisia menettelysääntöjä tai kansainvälisiä sopimuksia, joissa määrätään yhteistyöstä kolmannen maan viranomaisen kanssa.
18. Jos pyynnön vastaanottaja on henkilötietojen käsittelijä, sen on lisäksi ilmoitettava asiasta rekisterinpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä ja noudatettava rekisterinpitäjän ohjeita pyynnön osalta, paitsi jos unionin lainsäädännössä tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jota henkilötietojen käsittelijä soveltaa, kielletään henkilötietojen käsittelijää ilmoittamasta asiasta rekisterinpitäjälle "tärkeän yleisen edun vuoksi"⁹.

5.1 Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan noudattaminen

19. Yleisen tietosuoja-asetuksen 44 artiklan mukaan henkilötietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan ainoastaan, jos V luvussa vahvistettuja edellytyksiä noudatetaan, jollei yleisen tietosuoja-asetuksen muista säännöksistä muuta johdu. Henkilötietojen siirron kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille on siis täytettävä myös yleisen tietosuoja-asetuksen muissa säännöksissä vahvistetut edellytykset.
20. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä ja pakollisista periaatteista. Asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjä on vastuussa 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden noudattamisesta (tämä pätee myös silloin, kun käsittelytoimet suoritetaan henkilötietojen käsittelijän välityksellä). Asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella henkilötietojen käsittelyllä on oltava 6 artiklan mukainen oikeusperuste. Kustakin konkreettisesta tilanteesta on siis tehtävä oikeudellinen arviointi.
21. Asetuksen 48 artiklassa kuvattu tapaus edellyttää, että on olemassa kolmannen maan tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätös, jossa EU:ssa sijaitsevalta rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä vaaditaan henkilötietojen siirtämistä tai luovuttamista. Lisäksi tämä kolmannen maan viranomaisen pyyntö voidaan tunnustaa tai saattaa täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos se perustuu kansainväliseen sopimukseen, jonka perusteella kyseisen pyynnön vaikutus rekisterinpitäjään olisi sama kuin lakisääteisellä velvoitteella, jonka noudattamatta jättämisellä olisi oikeudellisia seurauksia. Jos henkilötietoja käsitellään lakisääteisen velvoitteen täyttämiseksi, **6 artiklan 1 kohdan c alakohdasta** saadaan nimenomainen oikeusperuste. Tietosuojaneuvosto katsoo siksi, että kun 48 artiklassa esitetystä tapauksesta voimassa on sovellettava kansainvälinen sopimus, 6 artiklan 1 kohdan c alakohta yhdessä 6 artiklan 3 kohdan kanssa olisi siirrolle asianmukainen oikeusperuste edellyttäen, että näiden säännösten edellytykset täyttyvät.
22. Sovellettavalla kansainvälisellä sopimuksella tarkoitettaisiin kansainvälistä sopimusta, jossa määrätään kolmansien maiden viranomaisten mahdollisuudesta pyytää suoraa pääsyä EU:ssa sijaitsevien yksityisten yhteisöjen käsittelemiin henkilötietoihin. Jos tällaista sopimusta ei ole, mutta kansainvälisessä sopimuksessa määrätään viranomaisten välisestä yhteistyöstä kyseisellä erityisalalla, kuten keskinäisessä oikeusapusopimuksessa, EU:ssa sijaitsevien yksityisten yhteisöjen olisi yleensä ohjattava pyynnön esittänyt kolmannen maan viranomainen kääntymään kansallisen toimivaltaisen viranomaisen puoleen keskinäisessä oikeusapusopimuksessa tai kansainvälisessä sopimuksessa määrätyn menettelyn mukaisesti.

⁹ Ks. tältä osin yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdan a alakohta ja 7. heinäkuuta 2021 annetut Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet 07/2020 rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän käsitteistä yleisessä tietosuoja-asetuksessa.

23. Jos kansainvälisen sopimuksen olemassaolosta ja sen luonteesta on epäselvyyttä, pyynnön vastaanottaneet EU:ssa sijaitsevat yhteisöt voivat ottaa yhteyttä asiaankuuluviin kansallisiin viranomaisiin (esimerkiksi oikeusministeriöön, ulkoasiainministeriöön, alakohtaisiin valvontaviranomaisiin jne.) ja kuulla niitä.
24. Tapauksissa, joissa rekisterinpitäjällä ei ole kansainvälisestä sopimuksesta johtuvaa lakisääteistä velvoitetta, muiden 6 artiklan mukaisten oikeudellisten perusteiden käyttö on edelleen mahdollista edellyttäen, että yleisen tietosuoja-asetuksen V luvussa säädettyt oikeudelliset vaatimukset täyttyvät. Näiden muiden oikeudellisten perusteiden soveltamista on kuitenkin tarkasteltava huolellisesti ja tapauskohtaisesti. Koska mahdollisia tilanteita on paljon, 6 artiklan sovellettavuudesta ei juuri voida antaa yleisluonteisia lausuntoja.
25. Lähtökohtaisesti 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaista suostumusta voitaisiin pitää oikeusperusteena tietojen siirtämiselle kolmansiin maihin. Suostumuksen käyttäminen oikeusperusteena ei kuitenkaan yleensä ole tarkoituksenmukaista tietyillä aloilla etenkin, jos tietojen käsittely liittyy viranomaisvaltuuksien käyttämiseen¹⁰.
26. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan soveltaminen vaikuttaa jo sanamuodon perusteella poissuljetulta. Tietosuojaneuvosto katsoo näin ollen, että yksityinen yhteisö EU:ssa **ei voi vedota 6 artiklan 1 kohdan b alakohtaan** asianmukaisena oikeusperusteena voidakseen vastata kolmannen maan viranomaisen esittämään siirto- tai luovutuspyyntöön.
27. Tilanteissa, joissa kansainväliseen sopimukseen perustuva tietojen luovuttaminen ei ole pakollista mutta tällainen yhteistyö on kuitenkin sallittua EU:n tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena voitaisiin käyttää **6 artiklan 1 kohdan e alakohtaa**, koska luovuttamisen voidaan katsoa olevan tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi¹¹. Tällaisissa tapauksissa käsittelyn on perustuttava unionin tai jäsenvaltion lainsäädäntöön yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
28. Asetuksen **6 artiklan 1 kohdan d alakohdan osalta** Euroopan tietosuojaneuvosto toteaa, että tietyissä ja vakiintuneissa olosuhteissa kolmannen maan pyynnöstä aloitetun henkilötietojen siirron oikeusperusteena voitaisiin käyttää rekisteröidyn **elintärkeitä etuja** edellyttäen, että kansainvälisessä oikeudessa säädetty edellytykset täyttyvät¹². **Muiden henkilöiden elintärkeiden etujen osalta** Euroopan tietosuojaneuvosto muistuttaa, että ”[h]enkilötietoja olisi lähtökohtaisesti voitava käsitellä ainoastaan toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun perusteella, silloin kun käsittelyllä ei ole muuta ilmeistä käsittelyn oikeusperustetta”¹³.

¹⁰ Ks. tämän osalta johdanto-osan 43 kappaleen ensimmäisen virkkeen oikeudellinen periaate, joka koskee vaatimusta vapaaehtoisesti annetusta suostumuksesta. Tämä pätee erityisesti silloin, kun tapaus liittyy kolmansien maiden julkisiin elimiin. Ks. myös tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen vastaus kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle Yhdysvaltojen pilvipalvelulain vaikutuksesta henkilötietojen suojaa koskevaan eurooppalaiseen oikeudelliseen kehykseen, alaviite 28.

¹¹ Ks. esimerkiksi 6 artikla tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisessa lisäpöytäkirjassa, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista (CETS nro 224).

¹² Näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun pyydetään pääsyä kaapattuja alaikäisiä koskeviin henkilötietoihin, tai muissa tilanteissa, joissa siirto on itse rekisteröityjen elintärkeän edun mukaista.

¹³ Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 46 kappale.

29. Tietosuojaneuvosto otaksuu, että poikkeuksellisissa olosuhteissa voi olla mahdollista soveltaa **6 artiklan 1 kohdan f alakohtaa** siirtoihin tai luovutuksiin kolmansien maiden viranomaisille, mutta tämä on tapauskohtaista¹⁴. Tietosuojaneuvosto muistuttaakin, että kaiken käsittelyn, joka perustuu rekisterinpitäjän tai kolmansien osapuolten oikeutettuihin etuihin, on oltava tarpeellista ja tasapainossa rekisteröidyn etujen tai perusoikeuksien ja -vapauksien kanssa¹⁵. Tasapainotestin tulos ratkaisee, voidaanko käsittelyn yhteydessä vedota oikeutettua etua koskevaan oikeusperusteeseen. **Lähtökohtaisesti kaikki oikeutettuun etuun perustuva käsittely rajoittuu joka tapauksessa siihen, mikä on todistettavasti tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen tämän nimenomaisen edun toteuttamiseksi.**
30. Vaikka rekisterinpitäjällä saattaa joissakin tapauksissa olla oikeutettu etu noudattaa henkilötietojen luovuttamista kolmannen maan viranomaiselle koskevaa pyyntöä, rekisterinpitäjänä toimiva yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi vedota 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaan henkilötietojen ennakoivaa keräämistä ja säilyttämistä varten, jotta se voisi pyynnöstä jakaa tällaisia tietoja lainvalvontaviranomaisille rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi, jos tällainen käsittely ei liity sen omaan tosiasialiseen (taloudelliseen ja kaupalliseen) toimintaan¹⁶. Lisäksi tietosuojaneuvosto on tietyn tilanteen osalta aiemmin katsonut, että näissä erityisolosuhteissa rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttäisivät rekisterinpitäjän edun noudattaa kolmannen maan lainvalvontaviranomaisen pyyntöä, jotta se välttäisi seuraamukset noudattamatta jättämisestä¹⁷.

5.2 Yleisen tietosuoja-asetuksen V luvun noudattaminen

31. Kuten edellä on jo todettu, 48 artiklaa on luettava yhdessä 44 artiklan kanssa. Se on siirtoja koskeva yleinen periaate luvun johdannossa. Asetuksen 44 artiklassa säädetään seuraavista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia siirtoja koskevista edellytyksistä: kaikkiin siirtoihin sovelletaan yleisen tietosuoja-asetuksen muita asiaankuuluvia säännöksiä, ja niiden on täytettävä V luvussa säädetyt edellytykset (kaksivaiheinen testi), *”jotta varmistetaan, että tällä asetuksella taattua luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojan tasoa ei vaaranneta”*. Kansainvälisiä siirtoja koskevien säännösten tarkoituksena on varmistaa, että henkilötietojen suojan korkea taso EU:ssa säilyy, kun tietoja siirretään kolmansiin maihin, joissa on erilaisia oikeusjärjestelmiä ja tietosuojavaatimuksia.
32. Tätä varten V luvussa luetellaan siirtojen perusteet alkaen 45 artiklan mukaisista tietosuojan riittävyttä koskevista Euroopan komission päätöksistä. Jos tietosuojan tason riittävyttä koskevaa päätöstä ei ole tehty, asianmukaiset suojatoimet voidaan varmistaa jollakin 46 artiklassa

¹⁴ Lisätietoja on Euroopan tietosuojaneuvoston 8. lokakuuta 2024 annetuissa ohjeissa 1/2024 henkilötietojen käsittelystä yleisen tietosuoja-asetuksen 1 kohdan f alakohdan perusteella (versio 1.0).

¹⁵ Arvioitaessa vaikutusta rekisteröidyn etuihin on otettava huomioon tietojenkäsittelyn kaikki mahdolliset (tulevat tai nykyiset) seuraukset rekisteröidylle, tietosuojan suhteellisuusperiaate sekä muita tekijöitä, kuten mahdollisesti ilmoitettujen väitettyjen rikosten vakavuus, pyynnön laajuus, kolmannessa maassa sovellettavat vaatimukset ja menettelylliset takeet sekä sovellettavat tietosuojatakeet. Tällaisessa arvioinnissa on myös kiinnitettävä erityistä huomiota käsiteltävien henkilötietojen luonteeseen sekä niiden käsittelytapaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen myötä on myös otettava huomioon rekisteröidyn kohtuulliset odotukset. Lisätietoja tarpeellisuutta ja tasapainoa koskevasta testistä on Euroopan tietosuojaneuvoston 8. lokakuuta 2024 annetuissa ohjeissa 1/2024 henkilötietojen käsittelystä yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan perusteella (versio 1.0).

¹⁶ Unionin tuomioistuimen (suuri jaosto) 4. heinäkuuta 2023 antama tuomio asiassa Meta Platforms Inc ym. v. Bundeskartellamt, C-252/21, 124 ja 132 kohta.

¹⁷ Ks. tietosuojaneuvoston kanta, joka on lainvalvonnan ja kansallisen turvallisuuden alan osalta jo esitetty tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnalle antamassa yhteisessä vastauksessa Yhdysvaltojen pilvipalvelulain vaikutuksesta henkilötietojen suojaa koskevaan eurooppalaiseen oikeudelliseen kehikseen.

tarkoitetuista siirtovälineistä. Jos tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä tai asianmukaisia suojatoimia ei ole, 49 artiklassa säädettyjä poikkeuksia voitaisiin soveltaa joissakin harvoissa erityistilanteissa.

33. V luvun muista säännöksistä poiketen 48 artikla ei ole siirron peruste. Itse säännös ei sisällä tietosuojaa koskevia suojatoimia, mutta siinä selvennetään, että kolmansien maiden viranomaisten päätöksiä ei voida tunnustaa tai saattaa täytäntöönpanokelpoiseksi EU:ssa, ellei kansainvälisessä sopimuksessa niin määrätä. EU:ssa sijaitsevan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän on siksi yksilöitävä sovellettava peruste siirrolle muualta V luvusta, ennen kuin se vastaa 48 artiklan soveltamisalaan kuuluvaan kolmannen maan viranomaisen pyyntöön.
34. Asetuksen 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan asianmukaisista suojatoimista voidaan määrätä *"viranomaisten tai elinten välisellä oikeudellisesti sitovalla ja täytäntöönpanokelpoisella välineellä"* eli 48 artiklassa tarkoitettulla kansainvälisellä sopimuksella. Tällaisia sopimuksia tekevät valtiot, ja perinteisesti ne mahdollistavat viranomaisten välisen yhteistyön, mutta niissä voidaan määrätä myös yksityisten yhteisöjen ja viranomaisten välisestä suorasta yhteistyöstä¹⁸. Jos kansainvälinen sopimus koskee EU:ssa sijaitsevan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ja pyynnön esittäneen kolmannen maan viranomaisen välistä yhteistyötä, sopimusta voidaan käyttää siirron perusteena, jos siinä määrätään 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisista asianmukaisista suojatoimista.
35. Euroopan tietosuojaneuvosto on laatinut luettelon vähimmäissuojatoimista, jotka on sisällytettävä 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisalaan kuuluviin kansainvälisiin sopimuksiin. Tällaisilla suojatoimilla on voitava varmistaa, että rekisteröidyille, joiden henkilötietoja siirretään, taataan suojan taso, joka pääosiltaan vastaa unionissa taattua suojan tasoa¹⁹. Näin ollen sovellettavissa kansainvälisissä sopimuksissa²⁰, joissa määrätään henkilötietojen siirroista, olisi muun muassa edellytettävä, että molemmat osapuolet takaavat keskeiset tietosuojaperiaatteet. Sopimuksilla olisi siis varmistettava täytäntöönpanokelpoiset ja tehokkaat rekisteröidyn oikeudet, niiden olisi sisällettävä rajoituksia tietojen edelleen siirtämiselle ja tietojen jakamiselle, muun muassa arkaluonteisia tietoja koskevat lisäsuojatoimet, ja niissä olisi määrättävä riippumattomista oikeussuoja- ja valvontamekanismeista²¹. Asianmukaiset suojatoimet voidaan sisällyttää suoraan kansainväliseen sopimukseen, jossa määrätään rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ja kolmannen maan viranomaisten välisestä suorasta yhteistyöstä, tai erilliseen oikeudellisesti sitovaan asiakirjaan.

¹⁸ Tietosuojaneuvoston tietojen mukaan tällaisia kansainvälisiä sopimuksia ei ole paljon. Yksi esimerkki olisi Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista (CETS nro 224). Se ei kuitenkaan ole vielä voimassa.

¹⁹ Euroopan unionin tuomioistuimen 16.7.2020 annettu tuomio asiassa Data Protection Commissioner v. Facebook Ireland ja Maximillian Schrems, C-311/18, (niin sanottu Schrems II -tuomio), 96 kohta.

²⁰ Jos kansainvälisen sopimuksen olemassaolosta ja sen luonteesta on epäselvyyttä, pyynnön vastaanottaneet EU:ssa sijaitsevat yhteisöt voivat ottaa yhteyttä asiaankuuluviin kansallisiin viranomaisiin (esimerkiksi oikeusministeriöön, ulkoasiainministeriöön, alakohtaisiin valvontaviranomaisiin jne.) ja kuulla niitä.

²¹ Ks. tämän osalta asetuksen (EU) 2016/679 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 46 artiklan 3 kohdan b alakohdan soveltamisesta henkilötietojen siirtämisessä ETA-alueen ja sen ulkopuolisten viranomaisten ja julkisten elinten välillä 15. joulukuuta 2020 annettujen ohjeiden 2/2020 (versio 2.0) osa 2.

36. Asetuksen 48 artiklassa viitataan kansainväliseen sopimukseen ”*sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän luvun mukaisten muiden siirtoa koskevien perusteiden soveltamista*”. Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että V luvun²² vaatimusten osalta tämä sanamuoto voisi koskea kahta mahdollista tilannetta:
- Ensinnäkin, jos rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ja kolmannen maan viranomaisen välisestä yhteistyöstä **ei ole kansainvälistä sopimusta**, kolmannen maan viranomaiselle tehtävän siirron on perustuttava muuhun yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiseen oikeusperusteeseen ja V luvussa olevaan toiseen siirtoa koskevaan perusteeseen.
 - Toiseksi, jos on olemassa kansainvälinen sopimus, jossa määrätään 6 artiklan mukaisesta oikeusperusteesta, mutta **se ei sisällä asianmukaisia suojatoimia** 46 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeiden 2/2020 mukaisesti, rekisterinpitäjän on määritettävä toinen V luvussa oleva siirtoa koskeva peruste.
37. Jos tietosuojan riittävyyttä koskevaa sovellettavaa päätöstä²³ tai asianmukaisia suojatoimia ei ole, yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artiklassa esitetään joitakin harvoja erityistilanteita, joissa siirtoja voidaan tehdä. Ne voivat esimerkiksi olla tarpeen yleisen edun kannalta tärkeistä syistä tai oikeusvaateiden laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi²⁴. Kuten Euroopan tietosuojaneuvoston aiemmissa ohjeissa on selitetty, yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artiklan poikkeuksia on kuitenkin tulkittava suppeasti ja ne koskevat pääasiassa satunnaisia ja toistumattomia käsittelytoimia²⁵.

²² Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan osalta voisi olla kolmas tilanne, jossa on voimassa kansainvälinen sopimus, jossa ei määrätä asianmukaisesta oikeusperusteesta yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan mukaisesti, esimerkiksi siksi, että sopimuksen asiaa koskevat määräykset eivät ole riittävän täsmällisiä (ne eivät esimerkiksi perustu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa lueteltuihin seikkoihin).

²³ Se, onko tietosuojan tason riittävyyttä koskeva päätös sovellettavissa, olisi arvioitava tapauskohtaisesti ja otettava erityisesti huomioon tietosuojan tason riittävyyttä koskevan päätöksen soveltamisala.

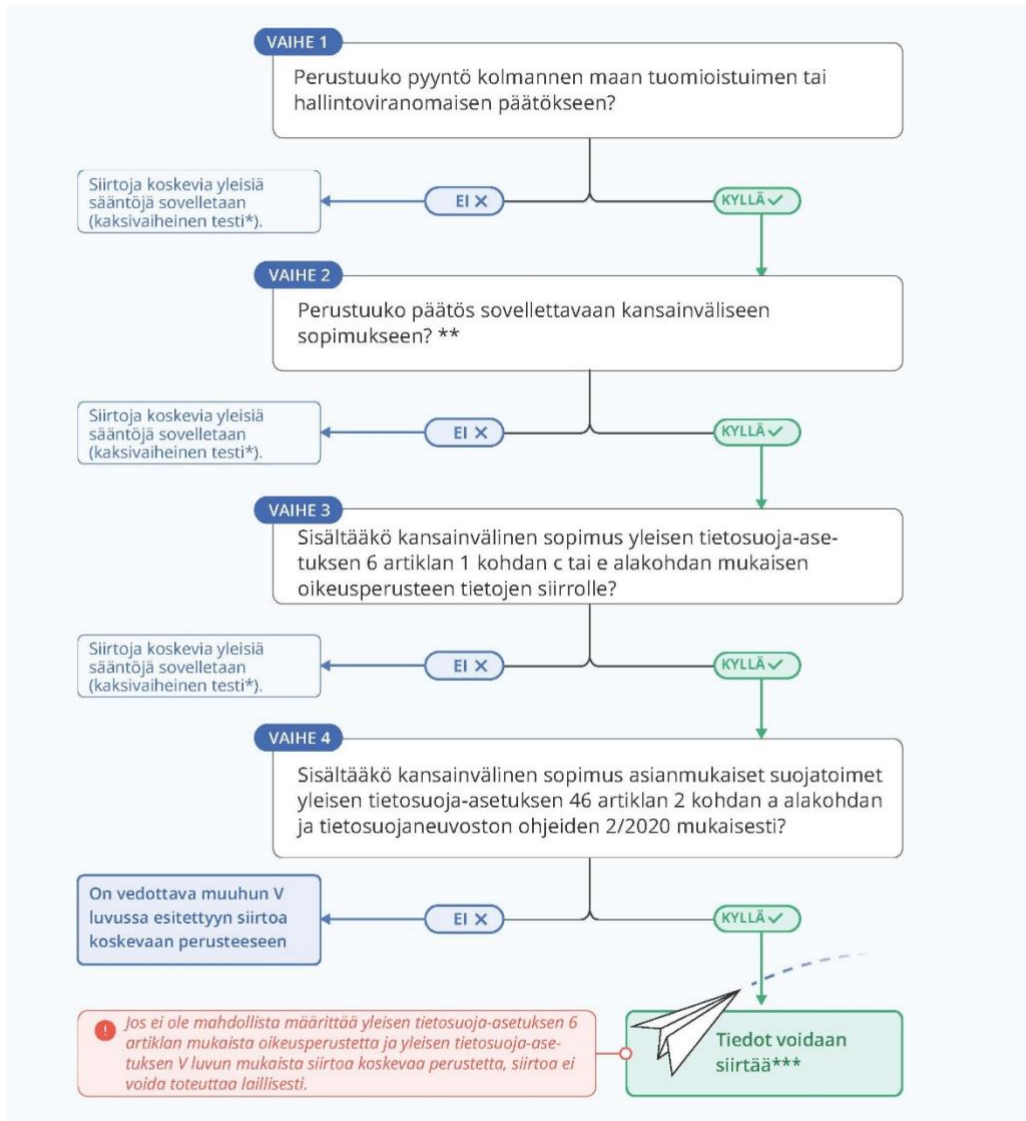
²⁴ Ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artiklan 1 kohdan d ja e alakohta.

²⁵ Ks. asetuksen (EU) 2016/679 49 artiklan mukaisista poikkeuksista 25. toukokuuta 2018 annetut ohjeet 2/2018.

Liite – Käytännön toimet

Asetuksen 48 artiklassa viitataan tilanteeseen, jossa kolmannen maan julkinen elin pyytää EU:ssa sijaitsevaa rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää siirtämään tietoja kyseiselle viranomaiselle ja pyyntö perustuu kolmannen maan tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen päätökseen.

Saatuaan kolmannen maan viranomaiselta henkilötietoja koskevan **pyynnön** unionissa sijaitsevan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän²⁶ olisi vastattava seuraaviin kysymyksiin, jotta se voi päättää, voidaanko pyyntöön vastata:

*Kaksivaiheinen testi: Lailliseen siirtoon tarvitaan yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa tarkoitettu oikeusperuste ja yleisen tietosuojasetuksen V luvussa tarkoitettu siirtoa koskeva peruste.

** Sovellettavalla kansainvälisellä sopimuksella tarkoitetaan tässä nimenomaisessa tilanteessa kansainvälistä sopimusta, jossa määrätään kolmansien maiden viranomaisten mahdollisuudesta pyytää suoraan pääsyä EU:ssa sijaitsevien yksityisten yhteisöjen käsittelemiin henkilötietoihin. Jos tällaista sopimusta ei ole, mutta kansainvälisessä sopimuksessa määrätään viranomaisten välisestä yhteistyöstä kyseisellä erityisalalla, kuten keskinäisessä oikeusapusopimuksessa, EU:ssa sijaitsevien yksityisten yhteisöjen olisi yleensä ohjattava pyynnön esittänyt kolmannen maan viranomaisen kääntymään kansallisen toimivaltaisen viranomaisensa puoleen keskinäisessä oikeusapusopimuksessa tai kansainvälisessä sopimuksessa määrätyn menettelyn mukaisesti (ks. myös ohjeiden alaviite 3).

*** Edellyttäen, että yleisen tietosuojasetuksen muiden asiaankuuluvien säännösten noudattaminen on varmistettu.

26. Jos pyynnön vastaanottaja on henkilötietojen käsittelijä, sen on ilmoitettava asiasta rekisterinpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä ja noudatettava rekisterinpitäjän ohjeita pyynnön osalta, paitsi jos unionin lainsäädännössä tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jota henkilötietojen käsittelijä soveltaa, kielletään henkilötietojen käsittelijää ilmoittamasta asiasta rekisterinpitäjälle "tärkeän yleisen edun vuoksi" (ks. tästä osin yleisen tietosuojasetuksen 28 artiklan 3 kohdan a alakohdan 7. heinäkuuta 2021 annetut Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet 07/2020 rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän käsitteistä yleisessä tietosuojasetuksessa).